

...KAKO BI SE AVSTRIJCI BRANILI JUGOSLOVANOV

O Avstriji je bilo, glede njene vojaške moči, na splošno znano predvsem to, da je nevtralna in da sta jo torej oba glavna akterja hladne vojne imela ne toliko za morebitno nasprotnico kot predvsem za prehodno območje. NATO zato ni le vzdrževal, ampak celo na novo zgradil nekatere utrdbe Alpskega zidu; te naj bi zadržale sovjetske tankovske kolone, ki bi se po Dravski dolini privalile do Trbiža in od tam navzdol po Kanalski dolini. Pri tem pa, tudi ko gre za utrdbe, očitno niso zaupali niti jugoslovanski neuvrščenosti.

Tega, da so v okvirih hladne vojne zanimivi kot prehodno ozemlje, so se zavedali tudi sami Avstrijci in njihova vojska kljub nevtralnosti nikoli ni bila zanemarljiva. Čeprav se ni nikoli spopadla z resnično neposredno grožnjo, je imela prave priliko za preizkus svoje opera-

Spodnji od obeh bunkerjev s tankovsko kupolo centurion, ob njem zaščitna koliba

Lokacija nekdanje utrdbe, zdaj Bunkerskega muzeja na Korenskem sedlu (risba A.J.P.)

tivne sposobnosti v operacijah zaščite meja med madžarsko vstajo leta 1956, zatrtjem praške pomladi leta 1968 in med slovensko vojno za neodvisnost. Ta pri nas dokaj slabo znana operacija zaščite meja je bila – gledano z našega zornega kota – sicer povsem nepotrebna, vendar velja kot zadnja doslej pri sosedih za najzanimivejšo, odkar so leta 1955 vzpostavili zdajšnjo zvezno vojsko Bundesheer.

Zaščita slovenske oziroma takrat še jugoslovanske meje z utrdbami pa se je začela že veliko pred omejeno operacijo leta 1991, na začetku šestdesetih let. Po besedah magistra Andreasa Schererja so za Avstrijce utrdbe tudi po drugi svetovni vojni ostale pomemben element obrambe, še zlasti bunkerji, oboroženi s tankovskimi kupolami s protitankovskimi topovi. K temu naj bi veliko pripomogel tudi jezikovni nesporazum. Državna pogodba in mirovni sporazum sta Avstriji prepovedala posedovanje "missiles", torej raket dolgega doseg, a ker naj bi se avstrijski politiki bali, da v to kategorijo sodijo tudi fleksibilne protitankovske rakete kratkega doseg, so raje poskrbeli za graditev stacionarnih bunkerjev s protitankovskimi topovi.

Z utrdbenimi skupinami so bili med drugim zavarovani vsi karavanški prelazi in ena od teh utrdb je zdaj dostopna tudi širši javnosti. Gre za "zaporno črto Koren/73"

ki bi potekal navzdol po grebenu s Kamnatega vrha.

En človek – en muzej

Pobudnik za preureditev utrdb na Korenskem sedlu v muzej in tudi skrbnik tega muzeja je mag. Andreas Scherer, sicer uslužbenec avstrijskega obrambnega ministrstva in član odbora za zaznamovanje 50. obletnice ustanovitve zvezne vojske – Bundesheera. Kot ljubitelj utrdb si je že leta 1999 začel prizadevati, da bi, potem ko naj bi vojska dokončno zapustila utrdbе, kar se je zgodilo leta 2002, vsaj eno ohranil kot muzej. Uspelo mu je, da je odprtje zapore na Korenskem sedlu vključil v okvir proslav ob "jubilejnem letu 2005". Vendar to ni bilo lahko, saj je moral premagati številne administrativne ovire. "Pridobiti sem moral kar 40 soglasij in dovoljenj različnih vojaških organov in pisarn," je povedal. "Pri tem ni šlo toliko za to, da bi kdo nasprotoval moji zamisli. Številnim sicer ni šlo v glavo, da namerava nekdo vložiti toliko svojega denarja v objekt javnega pomena, vendar sem imel tudi veliko podporo. Največja težava je bila v tem, da doslej v Avstriji še nihče ni predelal delujočega vojaškega objekta v muzej, zato tudi nihče ni vedel, kakšen pravni in službeni postopek je potreben za to." "Naslednjemu bo gotovo veliko lažje," doda z nasmehom.

Posamezni deli utrdbе so povezani z odprtimi in pokritimi betonskimi rovi. (foto A.J.P.).

Kljub pičli gmotni podpori mu je uspelo ne le zgladno urediti območja utrdbе, ampak v njej zbrati tudi nekatere eksponate drugih utrdb, ki bi sicer končali kot staro železo. Cena za ta dosežek pa je bila velika, tako finančno, saj je v obnovo položajev vložil vse svoje prihranke, vložena sredstva pa si je pozneje z donacijami in subvencijami le delno povrnil, kot tudi zasebno. "Ko sem leta 1999 povedal ženi, da nameravam zakupiti utrdbо na Korenskem sedlu, je sledil dolg, neprijeten molk, potem pa je dejala: Če to narediš, se ločim!" In res je s precejšnjo mero ironije nanoslo, da je moral 18. novembra 2002, le pol ure zatem, ko je z vojsko podpisal pogodbo o zakupu utrdbе na Korenskem sedlu, oditi na sodišče na poskus mediacije, ki ni uspel. Andreas Scherer za ločitev ne krivi toliko utrdbе kot svoj poklic na splošno in še zlasti ločeno življenje med njegovim sodelovanjem v mirovni misiji na Cipru. Utrdbа naj bi bila le zadnja kaplja čez rob. Ga pa zelo veseli, da hči podpira njegovo početje. Poleg

tega da mu veliko pomaga pri delu v muzeju, tudi obljublja, da bo nekoč nadaljevala njegovo delo. Čeprav se na to ne zanaša preveč, je Andreasu Schererju njena zagnanost v veliko spodbudo.

In zakaj se je ob misli na ureditev muzeja odločil prav za Korensko sedlo? Odgovor je preprost: kot mlad poročnik je od leta 1997 do leta 1993 sam poveljeval tej utrdbi in njeni 250-članski posadki. Ta je imela v svojem sestavu poleg posadk bunkerja še vod inženerev, ki je bil zadolžen za protitankovske cestne ovire, ki jih je bilo od mejnega prehoda do utrdbе kar pet, zdravnika z ambulantnim osebjem, kuhinjski oddelek in vod za zveze. "Šlo je po večini za rezerviste. Poleg rednih vzdrževalnih del je imela vsaki dve leti celotna posadka enotenske vaje. Pri tem smo zelo pazili na tajnost objekta. Posadka posameznega bunkerja je smela le v svoj bunker. Celoten razpored položajev je bil znan le maloštevilnemu vodstvu utrdbе."

"Pripravljali smo se rta spopad, ki pa ga na srečo ni bilo. Zgodovina treh narodov, ki se stikajo na tem območju, ni bila vselej prijetna, zato me zelo veseli, da se zdaj obetajo boljši časi. Pri tem nas utrdbena zapuščina, kot je ta utrdbа na Korenskem sedlu, Alpski zid v Italiji ali Rupnikova linija v Sloveniji, nič več ne ločuje, ampak zbližuje," doda Andreas Scherer. Bunkerski muzej, ki je v brošurah in na spletu lično predstavljen tako v nemščini kot v slovenščini in italijanščini, je bil v prvih nekaj mesecih delovanja deležen veliko pozornosti in obiska. Zaželimo mu, da bi tako tudi ostalo. ■

Bunker z jekleno kupolo, v kateri je težki mitraljez browning, ki naj bi utrdbо varoval pred letali in helikopterji, je najstarejši del utrdbе na Korenskem sedlu. (foto A.J.P.).

Skrbnik muzeja mag. Andreas Scherer (drugi z desne) s skupino ljubiteljev utrdb iz Slovenije pri vходу v Bunkerski muzej na Korenskem sedlu (foto A.J.P.).

Aleksander J. Potočnik

Utrjena topniška opazovalnica na vrhu Rihovega hriba (foto A.J.P.).

(Sperrkompanie Wurtzen/73) na Korenskem sedlu. Ta naj bi se od drugih podobnih utrdb razlikovala

po tem, da so bili vsi njeni bunkerji povezani med seboj z odprtimi ali podzemnimi betonskimi rovi, kar jo je iz skupine bunkerjev spremenilo v pravo, enotno utrdbo. Kot najprimernejši kraj zanjo so izbrali 1067 metrov visoki Rihov vrh, ki leži severno od sedla in s katerega je mogoč dober nadzor tako samega prelaza kot ceste pod njim. Prvi objekt so zgradili na zahodnem pobočju v obdobju od leta 1963 do 1965. Imel je jekleno kupolo, v katero je bil nameščen težki 12,7 milimetrski mitraljez browning M2, namenjen za protiletalsko delovanje. Poleg njega so bili trije odprti pehotni mitralješki položaji, ki so bili vsi z betonira-

nimi rovi povezani s podzemnim zakloniščem za posadko. Po besedah magistra Andreasa Schererja, upravnika muzeja, je šlo pri tej prvotni utrdbi bolj za psihološki učinek kot za pravo obrambno vrednost.

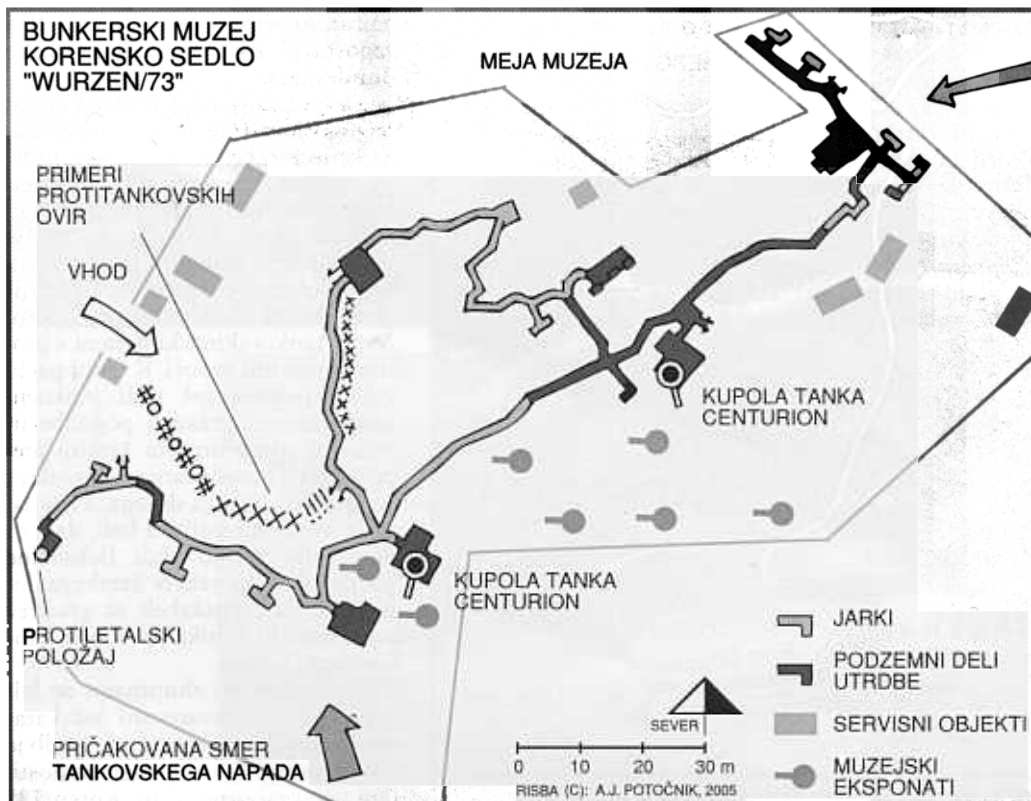
Leta 1965 so ta utrjeni položaj okrepili z dvema 76-milimetrskima protitankovskima topovoma sovjetske izdelave. Za nadzor njunega ognja so na vrhu hriba zgradili utrjeno opazovalnico. Topova sta ostala tam do leta 1989. Leta 1986 pa so zgradili oba bunkerja, ki sta zdaj največja zanimivost muzeja. Gre za bunkerja s tankovskima kupolama centurion, ki sta oboroženi s 105-milimetrskima protitankovskima topoma. Postavili so ju na južno pobočje in v vsakega od njiju vgradili 156 kubičnih metrov betona. Obe kupoli so maskirali z lesenima kočama, ki sta bili povezani čeznjo in ju nista le skrivali, ampak tudi varovali pred vremenskimi vplivi. Sistem namestitve in odstranjevanja teh maskirnih kolib je bil nadvse preprost: šest vojakov jo je dvignilo in prestavilo. Vendar je v svoji glavni smeri top lahko deloval še tako, da so po sistemu garažnih vrat odprli čelno stranico kolibe. Poleg dejanskih bunkerjev s kupolami sta zdaj na ogled tudi dve lažni kupoli oziroma maketi, kakršne so razmeščali na lažne položaje, da bi z njimi zavledli nasprotnika, pa tudi nekaj tankovskih kupol, pripeljanih z drugih opuščeni utrdb.

Zgornji od obeh bunkerjev s tankovsko kupolo centurion in zaščitno kolibo (foto A.J.P.).

Shematski prikaz nekdanje utrdbe, zdaj Bunkerskega muzeja na Korenskem sedlu.

(risba A.J.P.)

Do leta 1997, ko so jo dejansko prenehali uporabljati, so utrdbo razširili prav do vrha vzpetine. Tam, kjer se vrh prevesi v severozahodno pobočje, utrdbo končuje pet odprtih mitraljeških položajev. Ti naj bi zaustavili morebiten pehotni napad,

Notranjost utrdbe: prezračevalnik in akumulatorji (foto A.J.P.).

